

Inför konserten hölls följande introduktion:

Skål och välkomna!

Har det gjorts 400 konserter, så finns det naturligtvis ett och annat både sorgligt och lustigt man skulle kunna berätta om dem. Men jag skall bespara er det, och istället göra en återblick på de tidigare jubileerna.

Det är nu snart 45 år sedan den första konserten, och för skojs skull satte jag upp affischen. Den var ett ambitiöst företag, måste man säga. Handgjord i rätt så många exemplar. Per Lundqvist stod för designen och präntandet och vi något mindre begåvade fick nöja oss med att fylla i färgerna. Och samtliga medverkande fick sitt namn på affischen. Och av alla dem som står där återfinns två i publiken i dag, vilket är extra roligt, nämligen just Per, som förutom att vara affischmakare var föreningens ordförande under några år i början.

Och så Andrine Bendixen-Mangs, på den tiden utan påhänget Mangs, om jag får uttrycka mig så. Förlåt mig, Sture! Jag misstänker f.ö. att själva grundorsaken till att Andrine är här i dag är att hon hoppas kunna återbördna den bröllopsgåva som hon och Sture fick en gång i ett annat årtusende och som står här på bordet – men som har varit i min vård så länge nu, att jag menar att den enligt naturrättens lagar borde tillhöra mig vid det här laget. På den punkten är dock Andrine och jag ännu inte riktigt överens.

När Ny Musik fyllde 100 konserter i februari 1992, sade alla det var fantastiskt. 100 konserter, tänka sig!

Borås Tidning uppmärksammade det med en helsida – och detta var på den tiden tidningsformatet var fullvuxet, så att säga. Och Rolf Haglund tog i som vanligt – och skrev: ”Jag tror inte det är för mycket sagt att Ny Musiks verksamhet utan konkurrens är den viktigaste kulturinsats som gjorts i Borås flerhundraåriga historia”. Nåja. Och Sveriges Radio spelade in – det var på den tiden de sysslade med sådant. Och jag hade fräckheten att fråga Christina Lindeberg om inte hon ville göra ett grafiskt blad som skulle kunna skänkas till de oarvoderade tonsättarna och säljas till föreningens förmån. Jodå, och hon skänkte hela upplagan till Ny Musik. Det finns fortfarande något exemplar kvar av hennes stiliserade klav om någon är intresserad.

Men före den 100:e så skulle skulle den 99:e avverkas. Den var av det tillbakablickande slaget och först på programmet stod samma stycke som inledde den allra första konserten: Anton Weberns lilla Kinderstück för piano från 1924, som om vi bortser från Josef Matthias Hauer, vilket man ju tyvärr brukar göra, är ett av de allra första tolvtonsverken. Den gången spelades det av Rolf Haglunds då 16-årige son Magnus, en flyhänt gosse, sedermera respekterad kulturskribent och snart pensionär även han. Det enda större solostycket var Sven-Eric Johansons sonat för soloflöjt, som Ann Elkjär ju spelade här för något år sedan, och som den gången framfördes av Per Lundqvist. Det var ett fantastiskt stycke för 45 år sedan, och det är det, tycker jag, fortfarande. Henrik Löwenmark, som vi ju mest känner som pianist, bidrog med ett älskvärt litet stycke för fem celli, kallat 1905. Och anledningen till att det hette just så, var att Henrik frågade hur modernt jag tyckte att det var, och då svarade jag att, ja det låter väl som om det är skrivet omkring 1905. Därav alltså titeln. Och huvudnumret för hela ensemblen var Terry Rileys In C från 1964, som om vi bortser från La Monte Young, vilket man ju tyvärr brukar göra, vanligtvis betraktas som startpunkt för den repetitiva minimalismen.

Till den 100:e konserten vände vi oss till de tonsättare som betytt mest under de gångna åren och frågade om de ville skriva något. Det ville de. De var Johnny Grandert, Peter Hansen, Christian Wolff, Zoltán Jeney, Lars Sandberg, Alvin Lucier, Sven-Erik Bäck, Aldo Clementi och Hans Otte. Ingen dålig samling. Dessutom ombads några tonsättande musiker, som varit betydelsefulla för föreningen, att bidra, nämligen Mats Persson och Chrichan Larson. Mats Perssons stycke Sans coût – vilket med den stavning han valt, inte betyder 100 slag, som i Les quatre cents coups, utan det betyder Utan kostnad; han ville väl understryka att han inte fick något betalt den gången heller. Sans coût är en av de mest hejdlösa skapelser jag över huvud taget har stött på. Jag skall inte säga mer om det nu, men om det går som det är tänkt, kommer ni att få möjlighet att höra den igen inom en inte alltför avlägsen framtid.

När det var dags för den 200:e konserten år 2001, var det ingen som tyckte att det var så fantastiskt längre, 200 var så att säga mindre än 100. Då gjordes tre konserter. Först en i Carolikyrkan kallad ”da capo – en retrospektiv retrospektiv”, eftersom även själva musiken var tillbakablickande. Därefter en, menar jag, mycket minnesvärd konsert med Trio Tora, som uruppförde musik för trumpet, fiol och

piano av Lars Sandberg, Peter Hansen, Hans Otte, Christian Wolff, Lars Hallnäs och Chris Newman.

Inför den 200:e tillfrågades så de utländska tonsättare som haft två (eller i något fall fler) porträttkonserter sedan den 100:e: Jo Kondo, Zoltán Jeney, Aldo Clementi, Howard Skempton, Christian Wolff och Chris Newman. Ja, som ni hör är det samma namn som dyker upp igen. Dessutom deltog flera av tonsättarna som solister i egna verk: Chris Newman sjöng. Zoltán Jeney, Aldo Clementi och Christian Wolff spelade piano.

När den 300:e konserten stod på tur 2011, kunde vi ju inte ännu en gång upprepa samma idé med en retrospektiv konsert följd av en med nyskrivna verk. Det fick bli själva musiken som upprepades. I centrum stod siffran 300. Bland annat framförde Ann-Mari Hagström och jag en version av La Monte Youngs arabic numeral, kallad 300 hälsningar till La Monte Young, där den sista klangen i Stravinskys opera *Les noces* – ett kraftfullt ackord i det högre registret på piano och crotaler – spelades 300 gånger.

Den konserten resulterade för övrigt i den, vad jag kan minnas, enda riktigt sura recension Rolf Haglund skrivit efter en Ny Musik-konsert. Syran visserligen elegant dold mellan raderna, men ändå tillstädes.

Och jag minns att jag tänkte att det definitivt var den sista jubileumskonserten; så många 400 skulle det ju aldrig bli.

Detta är nu den fjärde Ny Musik-konserten helt ägnad La Monte Young. Senast spelade jag vad vi väl får kalla ett slags potpurri av kortare arabic numeral-versioner. Hur det nu var, gav det mig mersmak, och det är alltså den mersmaken som nu drabbar er. Och som sagt, det är verkligen ett potpurri, en rad kortare smakprov på olika klanger. Man skulle lika gärna kunna hålla på med en enda klang i en halvtimme eller så, men det får bli en annan gång.

Den här musikens extrema enkelhet får mig ibland att tänka på Bo Wallner. För den som inte känner till honom kan jag berätta att han var musikvetarprofessor och får vi väl säga svenskt musiklivs store dolde makthavare i flera decennier under andra hälften av 1900-talet. De tonsättare som han välsignade gick det oftast väl, men undanhöll han sin välsignelse lyckades man mer sällan. Och jag menar nog, och tror att historien kommer att visa, att han ofta satsade på fel hästar. Personligen har jag

också ett litet horn i sidan till honom därför att han begick den dubbla för syndelsen att både förlöjliga Claude Loyola Allgén och förtiga hans existens.

Nå, vid ett tillfälle recenserade Wallner ett stycke av den finländske tonsättaren Kai Chydenius. Jag har varken sett eller hört stycket i fråga, det kanske var riktigt uselt. Vad jag vänder mig emot är alltså inte det negativa omdömet utan argumentationen. Wallner skrev: "Det är inte i seriös anda, om man därmed menar vissa minimikrav på kompositorisk komplikation". I så fall är inte heller La Monte Young i seriös anda, medan Allgén borde vara det med råge och mer därtill.

Jag tänker också på vad Lars Hallnäs skrev om sitt stycke för fyra trumpeter, som ju uruppfördes här på Wärenstams förra året: Det handlar om att låta varje enskild ton – i detta fallet varje enskild klang – träda fram, en efter en, utan att fråga efter en helhet.

Nå, här står nu 29 käril. Det skulle egentligen ha varit 31, men de två skålar jag älskat mest finns inte längre. Den ena tog katten livet av och den andra självdog. Den finns fortfarande och ser likadan ut och går utmärkt att använda, men en dag slutade den plötsligt att sjunga.

Några är köpta, några är lånade, några är fådda och några är knyckta. Nej, det sista är inte riktigt sant. Möjligtvis då om Andrines och Stures skål så småningom kan komma att räknas till den kategorin. De flesta är av glas, några av keramik och två stycken är av metall. När jag en gång hälsade på hos min kära svägerska och sväger stod där plötsligt en modernistisk historia i aluminium som jag naturligtvis kollade hur den lät. Och den klingade fantastiskt. Var har ni fått tag på den, frågade jag. IKEA, svarade de. Alltså åkte vi till IKEA. Och när vi kom dit visade det sig att det fanns en hel vägg med sådana skålar, säkert 30 stycken. Och under hustruns växande förtvivlan knackade jag mig igenom allihop. Så nu är jag alltså ägare till den bästa skål som fanns att uppbringa, åtminstone vid det tillfället. Ytterligare ett antal skålar kommer för övrigt från IKEA, men de är numera förpackade så att man inte kan testa dem, utan får köpa dem i säcken.

29 käril, alltså. Kombinerar man dem i par finns det 406 kombinationsmöjligheter, kombinerar man 3 och 3 blir det 3.654, och kombinerar man dem 4 och 4 blir det 23.751 möjliga kombinationer. Så ni förstår att vi kommer att bli kvar här ett tag – åtminstone tre kvart. Men ni är varmt välkomna.

NY MUSIK

i samarbete med
Wärenstams

De 400 slagen

– en jubileumskonsert i det lilla formatet

ars liniae rectae

X antal X antal hälsningar till La Monte Young

ars liniae rectae

Björn Nilsson – diverse stationära och mobila kärl

Onsdag den 16 juni 2021, kl.19.00

Wärenstams, Borås

De 400 slagen är ju den svenska titeln på François Truffauts genombrottsfilm *Les Quatre Cents Coups* från 1959. Och även om här inte skall slås på stort kan det väl få vara en lämplig benämning på Ny Musiks 400:e konsert sedan starten i november 1976. *De 400 slagen* är för övrigt en något missvisande översättning. Den ger ju intryck av svårartad misshandel, men det franska uttrycket ”fair les quatre cents coups” betyder ungerfär att leva lite farligt. Värre än så är det inte.

Här skall nu ännu en gång musik av La Monte Young stå i centrum ånyo.

”Jag blir ofta ombedd att definiera minimalism, och jag har min egen definition, nämligen att det är det som är skapat med ett minimum av medel. Jag antar att jag tycker om att tänka i sådana breda termer. Om man tänker sig minimalism utifrån min definition, så kan den innefatta såväl Rothkos som Barnett Newmans arbeten, liksom Weberns musik och haiku, och en stor del av det jag har gjort.” Så långt **La Monte Young** (f. 1935, Idaho, USA).

”La Monte Youngs kompositioner av musikaliska ögonblick uppvisar en råhet i sin materiella uppenbarelse. Genom sitt monolitiska väsen har de också en förvirrande effekt. Jämförbara med Mondrians och Malevitjs bilder, där subtraktionen från verkligheten drivs mot den vita ytans nollpunkt, eller likt Yves Kleins jättelika monokromer chockerar de genom konfrontation med tomrummet, med det absoluta, som härskar i alla stora ögonblick. (...) Den extrema presentationen av musikaliska ögonblick hos La Monte Young reducerar dessa i materiell riktning. Det ideala är snarare en biprodukt, som utvecklas i verkens nakenhet och karga renhet – samtidigt som deras verkan är gåtfull: Sfinxens storhet.”

Så skriver tonsättarkollegan Dieter Schnebel om de verk La Monte Young komponerade 1960 och som innebar en milsten. Den som menar att allt Young gjort sedan dess hamnar i skuggan – hur intressant det än må vara – finner stöd hos Schnebel:

”La Monte Young har genom sina *Compositions 1960* uttryckt idén om en Eternal Music i stora och små ögonblick. (...) ... dessa tidiga utkast var i sitt ännu-icke, som blott blickar kastade framåt, kanske hans musiks sanna ögonblick.”

1982 besökte den tyske organisten Gerd Zacher Carolikyrkan för en konsert med pasacaglian som tema. På själva konsertdagen sade Zacher plötsligt att han ville lägga

till ett stycke – ”ett stycke som är själva essensen av passacaglian: La Monte Youngs *arabic numeral*”. Tillfrågad om spelanvisningarna till stycket, sade han: ”En bestämd händelse upprepas [underförstått: regelbundet] så många gånger som interpreten har bestämt i förväg”. Denna anvisning användes sedan för en rad framföranden under de följande åren.

Inför en skivinspelning visade det sig dock att tonsättaren ställde mycket bestämda krav för att namnet *arabic numeral* skulle få användas. Först och främst skulle han själv bjudas in för att leda repetitionsarbetet (han bor i New York och är ökad för sina ekonomiska anspråk). Men dessförinnan skulle det skrivas kontrakt enligt vilket arrangören förband sig att följa hans originalanvisningar – anvisningar som han vägrade visa innan kontraktet var undertecknat.

Men det visade sig gå utmärkt att framföra musiken under annat namn, till och med annat tonsättarnamn, förutsatt att det framgick att musiken var ”efter La Monte Young”. Och eftersom Young även är känd för att hota med att åtala folk till både höger och vänster, är det väl bara att foga sig. All musik i detta program är alltså av La Monte Young, eller ja: ”efter La Monte Young”.

Åtalar för de versioner som här presenteras är Björn Nilsson. Han kommer till sitt försvar att hävda, att La Monte Young är en av de tonsättare som dumt nog tror sig veta gränserna för sitt eget verk, samt att detta till själva sitt väsen (”dessa utkast i sitt ännu-icke”) inte består i reproducerandet av en *bestämd* klang, utan är öppet för *varje* tänkbar klang.

De versioner av *arabic numeral (any integer) (to Henry Flynt)* (1960) som framförs här utgår alla från Gerd Zachers anvisningar. Titeln *X antal hälsningar...* kommer från sagda skivinspelning, om än där på engelska och med garanterat icke-arabiska siffror: *CXLI Greetings to La Monte Young*.

ars linia recta är samma som *Composition 1960 #10* (som är samma som *Composition 1961 #1*, *Composition 1961 #2*, *Composition 1961 #3* o.s.v.), vars enda anvisning lyder: ”Draw a straight line and follow it”. Avsikten är naturligtvis att även den resulterande klangen skall vara alldeles rak, men den kommer sannolikt att tryfferas med diverse svankningar och avvikelser.